

LA SEGONA REPÚBLICA ESPANYOLA

1. La proclamació de la República de 1931

Les eleccions d'abril del 31

Eleccions municipals el 12 d'abril de 1931.
Convocades pel darrer govern de la monarquia alfoncina, encapçalat per l'almirall Juan B. Aznar.

Victòria de les candidatures republicanes als principals municipis d'Espanya (a 41 de les 50 capitals de província).

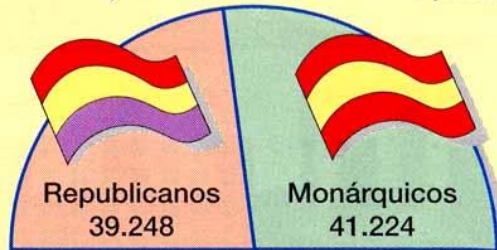
A **Catalunya**, la victòria fou per **ERC**, per sobre de la conservadora **Lliga Regionalista** (25 regidors a l'Ajuntament de Barcelona, per 12 de la Lliga).

Les eleccions s'havien plantejat com un autèntic plebiscit entre Monarquia i República, i la victòria en l'àmbit urbà, on era més difícil la manipulació electoral, donava per clara i contundent el triomf de l'opció republicana.

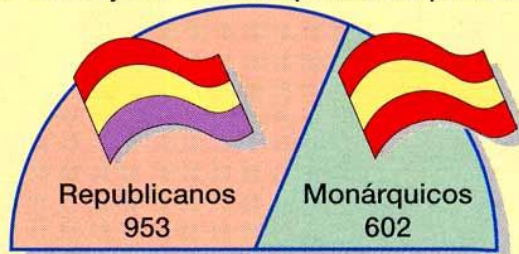
ELECCIONES MUNICIPALES 12 DE ABRIL DE 1931

Distribución de Concejales en todos los municipios de España

Concejales en España: 80.472

Distribución de Concejales en las capitales de provincia

Número total de concejales en las 50 capitales de provincia: 1.555

Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) s'havia fundat pocs dies abans, el 19 de març de 1931, a Barcelona, de la unió d'Estat Català, el Partit Republicà Català i altres grups. El seu primer president fou Francesc Macià.

El final de la monarquia d'Alfons XIII

MADRID DIA 17 DE ABRIL DE 1931
 NUMERO SUELTO 10 CENTS. 10
ABC
 DIARIO ILUSTRADO. AÑO VIGESIMOSEPTIMO
 N.º 8.853

REDACCION Y ADMINISTRACION: CALLE DE SERRANO, NUM. 35. MADRID

AL PAIS

He aquí el texto del documento que el Rey entregó al presidente del Ateneo Científico de Madrid, capitán general Aznar:

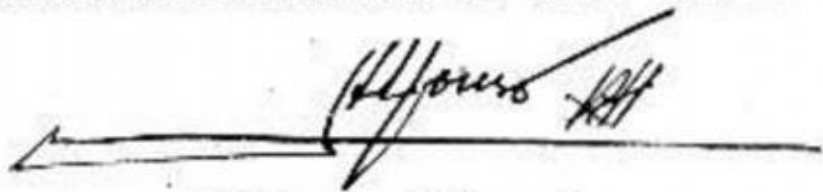
Las elecciones celebradas el domingo me revelan claramente que no tengo hoy el amor de mi pueblo. Mi conciencia me dice que ese desvío no será definitivo, porque procuraré siempre servir a España, puesta al único afán en el interés público hasta en las más críticas coyunturas.

Un Rey puede equivocarse, y sin duda erré yo alguna vez; pero sé bien que nuestra Patria se mostrará en todo momento generosa ante las culpas sin malicia.

Soy el Rey de todos los españoles, y también un español. Hallaría medios sobrados para mantener mis regias prerrogativas, en eficaz forcejeo con quienes las combaten. Pero, resueltamente, quiero apartarme de cuanto sea lanzar a un compatriota contra otro en fratricida guerra civil. No renuncio a ninguno de mis derechos, porque más que míos son depósito acumulado por la Historia, de cuya custodia ha de pedirme un día cuenta rigurosa.

Espero a conocer la auténtica y adecuada expresión de la conciencia colectiva, y mientras habla la nación suspendo deliberadamente el ejercicio del Poder Real y me aparto de España, reconociéndola así como única señora de sus destinos.

También ahora creo cumplir el deber que me dicta mi amor a la Patria. Pido a Dios que tan hondo como yo lo sientan y lo cumplan los demás españoles.

Nota del Gobierno acerca del mensaje.

El ministro de Hacienda facilitó a última hora de ayer tarde la siguiente nota.

«El Gobierno no quiere poner trabas a la divulgación, por parte de la Prensa, del manifiesto que firma D. Alfonso de Borbón, aun cuando las circunstancias excepcionales inherentes al nacimiento de todo régimen político padra justificar que en estos instantes se prohibiera esa difusión.»

«Mas como el Gobierno provisional de la República, seguro de la adhesión fervorosa del país, está libre de todo temor de reacciones monárquicas, no prohíbe que se publique ni cree necesario que su inserción vaya acompañada de anotaciones que lo refuten de momento.»

«Prefiere y basta que el país lo juzgue libremente, sin ninguna clase de sugerencias ministeriales.»

Manifest publicat al diari ABC el dia 17 d'abril, pel qual el rei Alfons XIII anunciava que "s'apartava" d'Espanya per evitar una guerra civil.

Alfons XIII va abandonar al tron, però sense una abdicació formal ni una renúncia expressa als seus drets dinàstics.

Va partir a l'exili el mateix dia 14 per la tarda via Cartagena i Marsella cap a París, i més tard va fixar la seva residència a Roma, on va morir el 28 de febrer de 1941 (tenia 54 anys).

Arribada d'Alfons XIII a Fontainebleau (França), en l'inici del seu exili.

Més tard, a Roma, es va separar de la seva esposa, la reina Victòria Eugènia, que va fixar la seva residència primer a Londres i després a Lausana (Suïssa).

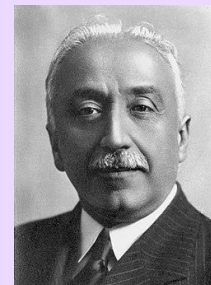
La proclamació de la República

Des del matí del dia 14 diversos Ajuntaments van anar hissant la bandera republicana als seus balcons. Les negociacions entre Romanones per part del Rei i dels representants del Comitè Revolucionari van determinar l'exili del monarca i la proclamació del nou règim republicà.

La població guipuscoana d'Eibar fou la primera en proclamar la república, la matinada del 14 d'abril.

Els membres del **Comitè Revolucionari** (constituït des del “Pacte de Sant Sebastià” de 1930), van dirigir-se a la Puerta del Sol de Madrid, i van proclamar la República des del balcó del *Ministerio de la Gobernación* (actual seu del Govern de la Comunitat de Madrid).

El conservador i catòlic **Niceto Alcalá Zamora**, com a president del Comitè Revolucionari Republicà, fou escollit **primer president del Govern Provisional** de la República

La proclamació de l'Estat Català

Imatge de les celebracions a Barcelona per la proclamació de la República.

La proclamació d'un **Estat Català** dins d'una hipotètica va suposar el primer gran repte **república federal espanyola** del nou règim des del primer dia.

El dia 17 tres nous ministres de la República aconseguien un pacte amb Macià, pel qual es renunciava a la república catalana a canvi de la instauració de l'autogovern amb el nom de **Generalitat de Catalunya** i la promesa d'un futur Estatut d'autonomia.

Francesc Macià va proclamar des del balcó del Palau de la Diputació (futur Palau de la Generalitat, a la Plaça Sant Jaume) la proclamació de "l'Estat Català", dins d'una "Federació de Repúbliques Ibèriques" el mateix dia 14 d'abril.

El govern provisional de la República

El dia 15 d'abril es constituí un **primer Govern provisional de la República**, a partir de la conjunció republicana – socialista que s'havia aliat al Pacte de Sant Sebastià.

Primeres mesures del Govern provisional...

Promulgació de l'**Estatut Jurídic Provisional de la República**, que venia a donar legalitat al nou règim i esdevenia la norma legal superior fins a l'aprovació de la Constitució.

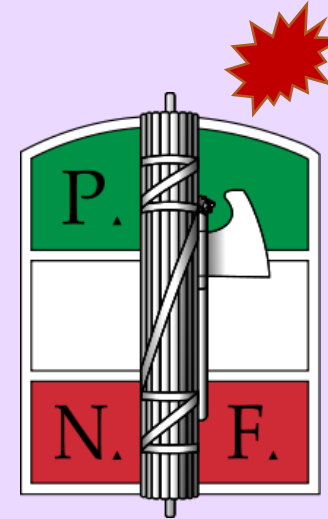
Decret d'**amnistia política** amb caràcter general. Alliberament d'un gran nombre de presos polítics.

Decrets per a la **protecció dels pagesos** (contra processos d'expulsió de les terres, abusos contractuals ...)

Es va proclamar la **llibertat de cultes religiosos** i algunes mesures secularitzadores com la no-obligatorietat de l'ensenyament de la religió catòlica a les escoles.

La instauració de la República es va donar en un context internacional de crisi dels ideals democràtics i d'auge de **moviments totalitaris com el feixisme**. A Itàlia, el Partit Nacional Feixista de Mussolini havia arribat al poder el 1922.

El primer Govern provisional de la Segona República Espanyola

A la primera fila, d'esquerra a dreta: **Álvaro Albornoz** (Partit Republicà Radical Socialista), **Niceto Alcalá Zamora** (Derecha Liberal Republicana), **Miguel Maura** (Derecha Liberal Republicana), **Francisco Largo Caballero** (PSOE), **Fernando de los Ríos** (PSOE), i **Alejandro Lerroux** (Partido Republicano Radical).

La conjuntura econòmica internacional

Forta caiguda dels valors de la Borsa de Wall Street (Nova York), a partir de finals d'octubre de 1929 (el “**Crack del 29**”).

Inici d'una etapa de **recessió econòmica** (la “Gran Depressió”), que afectà greument el conjunt de les economies occidentals (Estats Units, Canadà, Europa ...).

Espanya, amb una **economia força aïllada del gran capitalisme internacional**, es va veure relativament poc afectada per les conseqüències de la crisi mundial.

Les economies capitalistes més avançades es van veure molt afectades per la caiguda sostinguda de la inversió i del consum, el tancament empresarial i el gran augment de l'atur.

Caiguda de les exportacions (vi, oli, cítrics i altres sectors dinàmics), i **forta devaluació de la pesseta** (en relació al dòlar).

Dificultats en l'accés a les **fonts de finançament i de crèdit** exterior. Retirada de les inversions estrangeres.

La conjuntura de la nova República

La caiguda del règim monàrquic i la proclamació de la nova República van tenir un gran impacte i importants repercussions sobre la societat i l'economia espanyoles:

Va crear **grans expectatives** entre les **classes socials populars urbanes i pageses** sobre una distribució més justa de la riquesa i de la terra, i d'una legislació laboral més favorable.

Va provocar un **clima de temor i de desconfiança** entre les **classes socials més benestants**, que van contraure les seves inversions i van mostrar sovint una actitud d'oberta hostilitat.

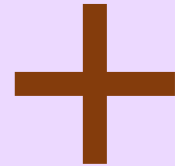
Tanmateix també es va donar una actitud de rebuig i hostilitat per part de **l'Església Catòlica**, que veia en el nou règim un perill per als seus privilegis.

Foren freqüents les celebracions i les manifestacions d'alegria popular per l'arribada de la República, com aquesta a la plaça Sant Jaume de Barcelona.

La situació de l'economia espanyola el 1931

Situació de **greu dèficit pressupostari** acumulat degut als deutes heretats de la dictadura de Primo de Rivera.

Retraïment de la inversió pel clima d'incertesa envers el nou règim, o directament com a "sabotatge" a la política laboral i fiscal del Govern.

Herència nefasta d'una **economia desfasada i sense competitivitat**, amb un alt nivell d'atur al camp, mancada d'infraestructures, sense un sistema financer eficient ni una classe empresarial emprenedora, i un mercat intern feble, degut al baix nivell adquisitiu mitjà de la població espanyola.

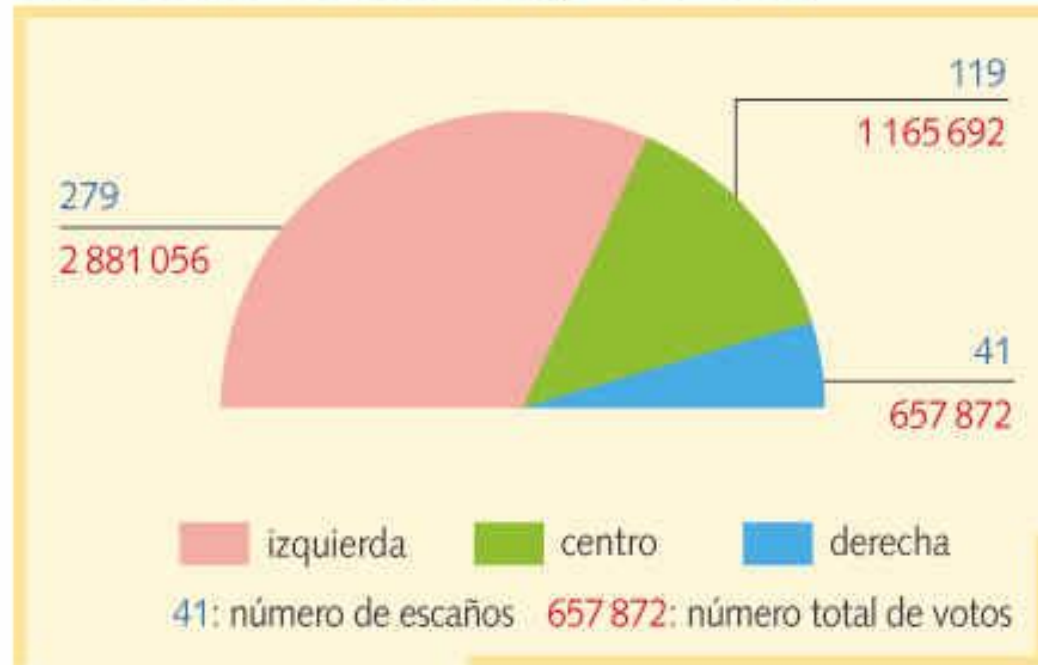
Miners asturians a inicis del S. XX. El nivell de vida d'una gran massa de treballadors era de pura subsistència.

Les eleccions de juny del 31

Eleccions generals del juny de 1931.

El Govern provisional va convocar eleccions a Corts Constituents per al dia 28 de juny .

ELECCIONES GENERALES (JUNIO 1931)

Fuente: INE. Anuarios Estadísticos, 1931-1940.

Àmplia victòria de la coalició **republicana-socialista** (54%) liderada pel republicà **Manuel Azaña**, sobre els partits de centre i de la dreta.

Esquerra Republicana va obtenir un gran triomf electoral a Catalunya, molt per sobre de la conservadora Lliga Regionalista.

PARTIDO SOCIALISTA OBRERO ESPAÑOL

(PSOE) – 115 escons i 24,5% dels vots

Líder: Julián Besteiro

PARTIDO REPUBLICANO RADICAL

(PRR) – 90 escons i 19,1% dels vots

Líder: Alejandro Lerroux

PARTIDO REPUBLICANO RADICAL SOCIALISTA

(PRRS) – 61 escons i 13% dels vots

Líder: Marcel·lí Domingo

ESQUERRA REPUBLICANA DE CATALUNYA

(ERC) – 29 escons i 6,2% dels vots

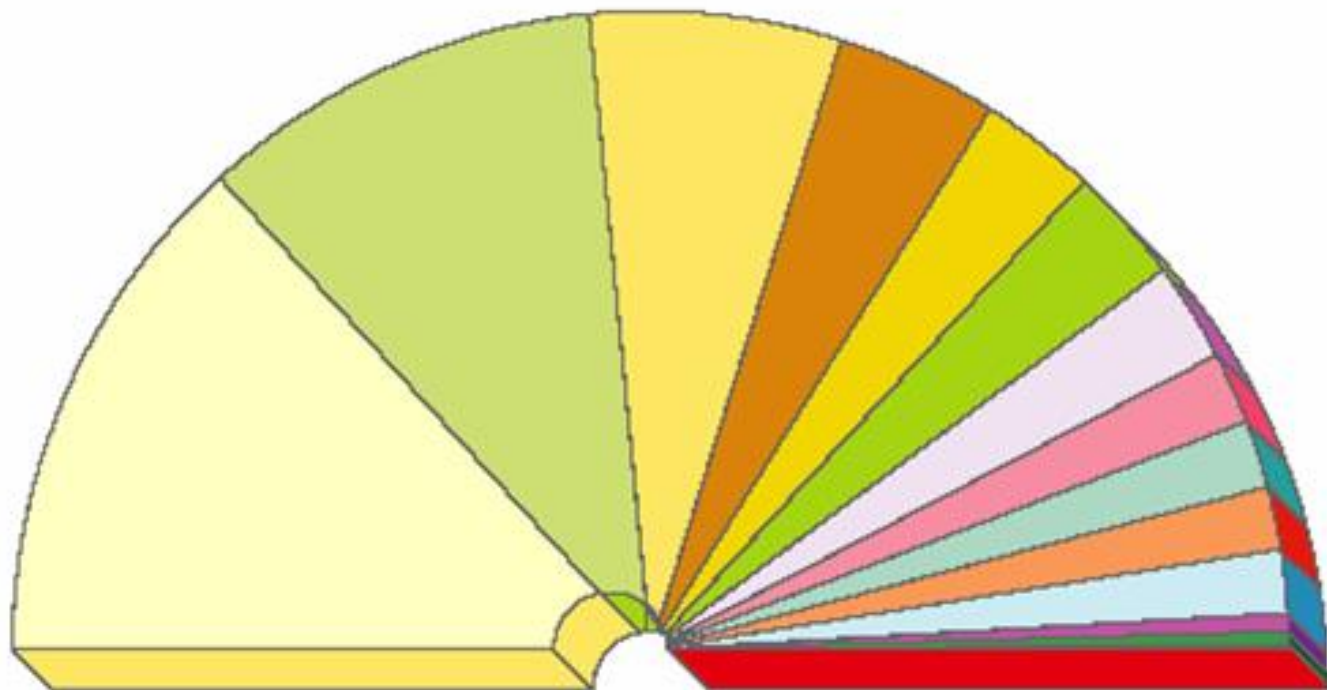
Líder: Julián Besteiro

ACCIÓN REPUBLICANA (després IZQUIERDA REPUBLICANA)

(AR) – 26 escons i 5,5% dels vots

Líder: Manuel Azaña

Eleccions a Corts constituents el juny de 1931 (nombre de diputats)

Els resultats electorals van donar una Cambra molt fragmentada amb gran multitud de grups amb escassa representació parlamentària.

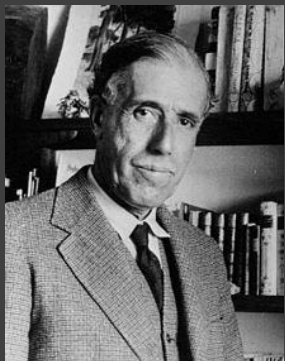
Existeixen divergències importants en el nombre de diputats i en els percentatges segons les diverses fonts consultades.

■	Socialistes 116
■	Radicals 90
■	Radicalsocialistes 56
■	Esquerra Republicana de Catalunya 36
■	Acció Republicana 26
■	Agraris 26
■	Dreta Liberal Republicana 22
■	Agrupació al Servei de la República 16
■	ORGA 15
■	PNB i Tradicionalistes 14
■	Federals i diversos d'extrema esquerra 14
■	Liberaldemòcrates 4
■	Lliga Regionalista 3
■	Monàrquics 1

El nou govern de la República

Finalment, i malgrat que el primer grup parlamentari era el PSOE, amb els seus 115 diputats, fou escollit nou President del Govern el republicà **MANUEL AZAÑA DÍAZ** (1880 – 1940), amb el suport dels grups republicans d'esquerra, el grup d'ERC i una part del PSOE. (14/10 al 16/12 de 1931).

El seu principal repte era la redacció i l'aprovació de la **CONSTITUCIÓ** de la REPÚBLICA.

El socialista **Julián Besteiro** fou escollit President de les Corts, càrrec que exercí fins el 1933.

